

Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

Warszawa, data: 3 marca 2026 r.

znak sprawy: DSR-VIIIa.054.4.2026.RG

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu RP

**Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 15191 Pana Posła Wiesława
Krajewskiego w sprawie kryteriów podziału środków unijnych oraz pozycji
średnich miast w polityce regionalnej państwa**

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację, przedstawiam następujące informacje.

Ad 1.

Polska jest beneficjentem już czwartej perspektywy Funduszy Europejskich i była włączona do korzystania z wieloletnich budżetów Unii Europejskiej na lata 2000-2006 (wstępując do UE w 2004 r.), 2007-2013, 2014-2020, a obecnie realizowany jest budżet na lata 2021-2027. Od ponad 20 lat zaobserwować można bardzo dużo pozytywnych zmian w wielu dziedzinach oraz na obszarze całej Polski.

Obecnie Polska ma do dyspozycji ponad 76 mld euro. Wdrażane są za pośrednictwem 16 programów regionalnych (zarządzanych przez Urzędy Marszałkowskie) oraz 8 programów krajowych (zarządzanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Programy te zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską w drugiej połowie 2022 r. oraz w 2023 r. Określają one planowany zakres wsparcia oraz wysokość dostępnych funduszy europejskich w poszczególnych regionach Polski, a także niezależnie od położenia – dla obszaru całej Polski.

Odzwierciedlają one potrzeby zgłoszone przez regiony oraz poziom ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Instytucje zarządzające programami (wspomniane wyżej Urzędy Marszałkowskie oraz ministerstwa) były odpowiedzialne za przygotowanie i wynegocjowanie z KE programów określających wykorzystanie funduszy europejskich w danym województwie, a następnie opracowały i przyjęły kryteria wyboru projektów. Na podstawie kryteriów wyłaniane są projekty, które otrzymują fundusze europejskie w naborach projektów ogłaszanych przez te Instytucje.

Należy jednak dodać, że zrównoważony rozwój miast, niezależnie od ich wielkości, jest bardzo ważnym aspektem polityki spójności finansowanej z funduszy europejskich, a prawo wspólnotowe zobowiązuje wszystkie państwa członkowskie do przeznaczenia co najmniej 8% środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na poziomie krajowym (z wyłączeniem pomocy technicznej) na zrównoważony rozwój obszarów miejskich. W ten sposób EFRR – choć jest niejedynym funduszem wspierającym obszary miejskie, w tym miejskie obszary funkcjonalne – finansuje zintegrowany rozwój terytorialny w celu sprostania wyzwaniom gospodarczym, środowiskowym, klimatycznym, demograficznym i społecznym, wpływając na rozwój lokalny i poprawę jakości życia mieszkańców. W Polsce wsparcie to jest udzielane w ramach wszystkich 16 programów regionalnych na lata 2021-2027 oraz programu ponadregionalnego Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 i powinno wynieść łącznie przynajmniej 3,67 mld euro. Na podstawie umów zawartych z beneficjentami szacuje się, że do końca 2025 r. na zrównoważony rozwój obszarów miejskich Polska przeznaczyła z funduszy europejskich ponad 9,52 mld PLN, co stanowi już ponad 4,9% zasobów EFRR na poziomie krajowym.

Ad 2.

Od lat miasta średnie są w centrum zainteresowania krajowej polityki regionalnej. Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), wyznaczyła obszar strategicznej interwencji (OSI) – m.in. miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W ramach OSI miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze wyznaczono 139 takich ośrodków, które wymagają szczególnie intensywnych działań, aby zapobiec dalszemu osłabianiu ich pozycji w strukturze osadniczej i społeczno-gospodarczej, co mogłoby prowadzić do marginalizacji oraz narastania zjawisk kryzysowych. Celem polityki regionalnej w odniesieniu do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze jest odbudowa bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej.

Ukierunkowanie terytorialne wsparcia na OSI znalazło odzwierciedlenie w zapisach programów krajowych perspektywy 2021-2027. Ponadto, w krajowych programach wprowadzono preferencje dla OSI w kryteriach horyzontalnych lub zaplanowano dedykowane konkursy dla OSI o znaczeniu krajowym w ramach poszczególnych, często pojedynczych celów szczegółowych.

W regionalnych programach na lata 2021-2027 wsparcie OSI, w tym OSI miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, przybrało dwie zasadnicze formy: 1) instrumentu terytorialnego (tj. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz Inne Instrumenty Terytorialne), 2) koncentracji terytorialnej polegającej na ukierunkowaniu interwencji na OSI lub zastosowaniu preferencji dla OSI lub przeprowadzeniu dedykowanych konkursów dla OSI. Wprowadzone zostały również instrumenty skierowane do miast takie jak: Pakiet dla średnich miast, Program Rozwój Lokalny, Centrum Wsparcia Doradczego, Partnerska Inicjatywa Miast.

O większej koncentracji środków wydanych w tym OSI świadczy poziom umów dofinansowania w perspektywie finansowej 2014-2020 i 2021-2027. Wartość podpisanych umów per capita w przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze wyniosła o ok. 18% więcej niż w miastach średnich ogółem. Zarówno w perspektywie finansowej 2014-2020, jak i 2021-2027 we wsparciu dominują programy regionalne.

W Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR) trwają aktualnie prace nad dokumentami strategicznymi, w tym nad nową średniookresową strategią rozwoju kraju – Strategią Rozwoju Polski do 2035 r. (SRP 2035), krajową strategią rozwoju regionalnego oraz Planem Partnerstwa Krajowego i Regionalnego, stanowiącym podstawę do ubiegania się o środki unijne w ramach perspektywy finansowej 2028-2034. Celem horyzontalnym SRP 2035 jest zrównoważony rozwój terytorialny oparty na policentrycznej sieci osadniczej. Działania przewidziane w tym celu obejmują m.in.: wzmocnienie lokalnych funkcji społecznych i gospodarczych, poprawę jakości życia mieszkańców oraz przeciwdziałanie depopulacji poprzez rozwój infrastruktury i usług wspierających aktywność lokalnych społeczności. Jednocześnie, SRP 2035 delimituje OSI wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych, wskazując na wybrane ośrodki miejskie wraz ze swoimi obszarami funkcjonalnymi, które pełnią specjalną rolę w dostarczaniu usług publicznych.

Nowa polityka regionalna, określona w krajowej strategii rozwoju regionalnego, rozwijać będzie zapisy SRP 2035 w szczególności w zakresie działań wspierających rozwój OSI. W przypadku miast subregionalnych i innych ośrodków ponadlokalnych (które są co do zasady miastami średnimi) wsparcie ma być ukierunkowane przede wszystkim na pobudzenie rozwoju społeczno-gospodarczego. Obejmuje to tworzenie stabilnych i atrakcyjnych miejsc pracy, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, przeciwdziałanie depopulacji i utracie funkcji społeczno-gospodarczych, a także podnoszenie jakości oraz dostępności usług publicznych. Istotnym elementem będzie również poprawa dostępności transportowej oraz prowadzenie działań rewitalizacyjnych i porządkujących przestrzeń, w tym ograniczanie niekontrolowanej suburbanizacji i rozwijanie współpracy ponadlokalnej. W ramach prac nad nową polityką regionalną wykonana zostanie pogłębiona diagnoza OSI wskazanych w SRP 2035. Na jej podstawie zostaną wypracowane kierunki działań i instrumenty wsparcia.

Ad 3. i 4.

W perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) dedykowane są zarówno dla miast większych (w tym stolic województw) jak i dla pozostałych miast wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, w tym dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Zatem należy stwierdzić jednoznacznie, że miasta średnie nie są pomijane. Wręcz przeciwnie – współtworzą instrument wsparcia dedykowany obszarom miejskim.

W praktyce, w oparciu o delimitacje wykonane przez samorządy województw w strategiach rozwoju województw funkcjonuje obecnie 95 partnerstw ZIT.

W ramach tych partnerstw zrzeszonych jest 221 gmin miejskich i 305 gmin miejsko-wiejskich, co pokazuje, że zasięg wsparcia daleko wykracza poza granice głównych metropolii, koncentrując się na zrównoważonym rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych oraz powiązań obszarów miejskich i wiejskich.

Średnie miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze określone jako obszar strategicznej interwencji w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2030 roku zostały wskazane w Szwajcarsko-Polskim Programie Współpracy na lata 2023-2029 (II edycja szwajcarskiej pomocy finansowej dla wybranych państw Unii Europejskiej), jako potencjalny beneficjent naboru projektów do Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast. Wszystkie 139 miast zostało zaproszone do aplikowania o środki i było objęte działaniami edukacyjnymi i informacyjnymi na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie. Spośród 119, które złożyły wnioski, 19 miast zostało beneficjentami. Miasta te po podpisaniu umów otrzymają łącznie 278 mln CHF na rozwój społeczno-gospodarczo-środowiskowy, mający na celu zmniejszenie różnic rozwojowych pomiędzy regionami w Polsce i UE. Miasta otrzymają również wsparcie doradcze ze strony Związku Miast Polskich, nawiążą współpracę z miastami szwajcarskimi oraz zainwestują w rozwój instytucjonalny reprezentowanych urzędów.

Wszystkie miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze są w dalszym ciągu odbiorcami działań edukacyjnych, sieciujących, doradczych, finansowanych ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy w formie webinarów upowszechniających wiedzę i dobre praktyki, Forów Rozwoju Lokalnego omawiających case studies ze Szwajcarii oraz indywidualnych raportów analitycznych. Informacje o Programie można znaleźć na stronie www.programszwajcarski.gov.pl

Również w nowej edycji Programu Rozwój Lokalny, finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2021-2028, dedykowano wsparcie miastom, bazując na zapisach SRP 2035. W zależności od kategorii wielkościowej miasta, zaproponowano różny zakres wsparcia merytorycznego: dla metropolii i krajowych aglomeracji miejskich – konkursy w zakresie miasta inteligentnego i odpornego; dla aglomeracji regionalnych i miast subregionalnych – konkurs w zakresie miasta zrównoważonego.

Więcej informacji o Programie Rozwój lokalny (oraz pozostałych programach finansowanych przez Fundusze Norweskie i EOG 2021-2028) i przyszłych konkursach, planowanych do uruchomienia w tym roku, można znaleźć na stronie: <https://eeagrants.org/pl/poland/news/local-development-programme-has-officially-launched>

Ponadto do miast średnich skierowane jest szerokie wsparcie w zakresie rewitalizacji z Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027. Program ogólnokrajowy pn. Wsparcie JST w realizacji działań rozwojowych o budżecie 87 mln zł, skierowany jest do wszystkich gmin prowadzących działania rewitalizacyjne. Program obejmuje: wsparcie doradcze i edukacyjne dla gmin, promocja dobrych praktyk, wsparcie wdrażania gminnych programów rewitalizacji poprzez mikrogranty dla gmin i ich partnerów oraz wsparcie procesu monitorowania rewitalizacji. Dodatkowo we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa realizowane są indywidualne oraz otwarte szkolenia, warsztaty, seminaria, webinaria dla gmin, wsparcie doradcze i konsultacyjne oraz przygotowanie opracowań specjalistycznych służących identyfikacji i rozpoznaniu materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Promocja i upowszechnianie rezultatów inicjatyw wspierających proces rewitalizacji, realizowanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, odbywa się poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji oraz materiałów w serwisie informacyjno-edukacyjnym Krajowe Centrum Wiedzy o Rewitalizacji, dostępnym pod adresem rewitalizacja.gov.pl.

Niezmiennie od 2017 roku Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej realizuje projekt pod nazwą Partnerska Inicjatywa Miast (PIM). PIM jest programem doradczym, oferuje wsparcie merytoryczne w identyfikowaniu i szukaniu rozwiązań dopasowanych do lokalnych wyzwań i możliwości. Inicjatywa powstała jako odpowiedź na zgłaszaną przez samorządy potrzebę wymiany wiedzy i doświadczeń między miastami, a także pozyskiwania pomysłów na wzmacnianie potencjału rozwojowego polskich miast i budowania odporności. Podczas prac, miasta otrzymują możliwość indywidualnych spotkań sieci i wizyt studyjnych, indywidualnych konsultacji z ekspertami tematycznymi, możliwość wizyt zagranicznych i wsparcie merytoryczne od ekspertów tematycznych oraz resortowych, którzy również biorą udział w projekcie. Do tej pory zrealizowano dwie edycje projektu w latach: 2017-2019 (sieci: mobilność, jakość powietrza, rewitalizacja), 2021-2023 (sieci: miasto zielone, cyfrowe, inicjatyw PPP). Aktualna, trzecia edycja PIM rozpoczęła się w lipcu 2024 r. i potrwa do połowy 2026 r. W obecnej edycji miasta pracują w trzech sieciach tematycznych: miasto dostępnych mieszkań, miasto efektywne energetycznie i miasto kompaktowe. Łącznie we wszystkich edycjach wsparto prawie 100 polskich miast różnej wielkości we wszystkich województwach.

Ad 5.

16 lipca 2025 r. Komisja Europejska opublikowała pakiet rozporządzeń dotyczących kolejnego wieloletniego budżetu Unii Europejskiej na lata 2028-2034. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej prowadzi analizy przedstawionych propozycji i wraz z innymi państwami członkowskimi UE zabiega o uwzględnienie w przyszłych rozwiązaniach kwestii istotnych i korzystnych dla Polski. Ze wszystkich państw, które dołączyły do Unii Europejskiej po 2004 roku, Polska ma najbardziej zdecentralizowany system zarządzania unijnymi środkami. Mamy też jedno z najlepszych makroekonomicznych efektów inwestowania środków unijnych, rozwój każdego z 380 powiatów w Polsce dzięki funduszom unijnym. Dlatego jesteśmy bardzo silnymi orędownikami tego, aby utrzymać zdecentralizowany system zarządzania środkami unijnymi w nowej perspektywie finansowej.

Podstawą do określania potrzeb różnej wielkości miast i ich obszarów funkcjonalnych jest SRP 2035. Na jej podstawie ustalane będą priorytety do wsparcia działań rozwojowych środkami unijnymi, które znajdują się w przygotowywanym obecnie Planie Partnerstwa Krajowego i Regionalnego. Zaplanowane działania powinny być dopasowane do specyfiki i potrzeb konkretnych regionów i subregionów. Dotyczą one także potrzeb średnich miast i ich obszarów funkcjonalnych.

Z poważaniem

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

/podpisano elektronicznie/